

BIELKOVINY=_____

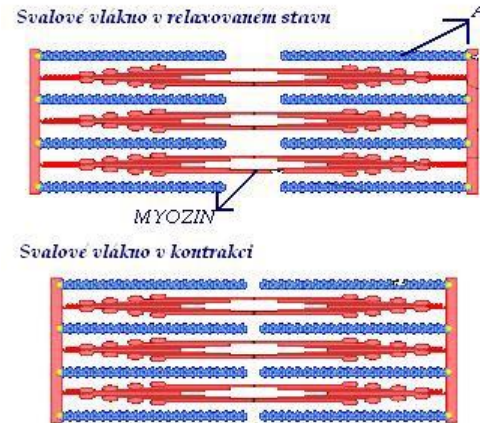
- makromolekulové látky zložené z _____, spojených navzájom **peptidovou väzbou**_____

ÚLOHA na zopakovanie: Vytvorte dipeptid z glycínu a alanínu ☺

Zastúpenie prvkov v bielkovinách: _____>> N >> O > _____> S _____

Biologické funkcie bielkovín:

- a) **stavebná** - u živočíchov až 80% tela (skleroproteíny)
- b) **katalytická** (e _____)
- c) **transportná** (h _____, transferín)
- d) **regulačná** (h _____)
- e) **obránná** (p _____)
- f) **pohybová** (_____ a _____)

Delenie bielkovín:

- 1) **jednoduché** – zložené iba z _____
- 2) **zložené**

bielkovinová + nebielkovinová časť (prostetická skupina)
(kov, sacharidová zložka, lipidová zložka, zvyšok H_3PO_4 ...)

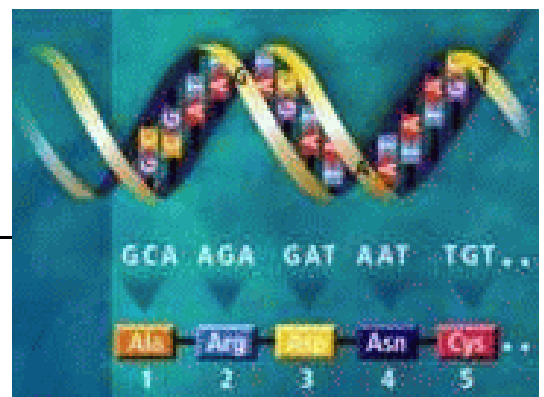
- lipoproteíny* – prostetickou skupinou je _____
- glykoproteíny* - prostetickou skupinou je _____
- fosfoproteíny* -prostetickou skupinou je _____
- nukleoproteíny*- prostetickou skupinou je _____
- metaloproteíny*- prostetickou skupinou je _____

Štruktúra bielkovín:

- primárna, sekundárna, terciárna, kvartérna

1.PRIMÁRNA ŠTRUKTÚRA

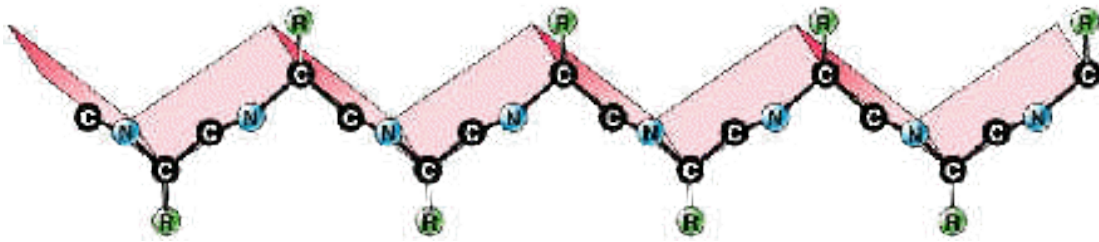
- je daná poradím = _____
v polypeptidovom reťazci
- poradie AMK je zakódované v _____!!!!!!

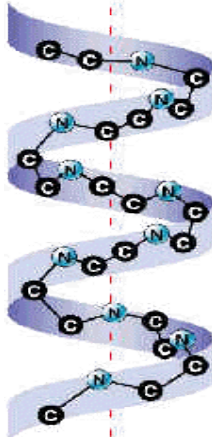
_____→prepis=_____→_____→preklad=_____→_____→proteín

2.SEKUNDÁRNA ŠTRUKTÚRA

- udáva **priestorové usporiadanie** polypeptidového reťazca
- formy:

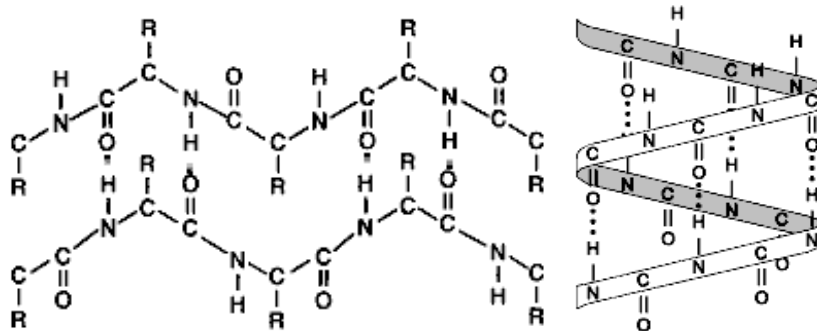
a) štruktúra _____ = _____

b) _____ = _____

Stabilizácia sekundárnej štruktúry B:

- **vodíkovými väzbami** medzi skupinami C=O a NH

3.TERCIÁRNA ŠTRUKTÚRA

- **vzájomné priestorové usporiadanie všetkých atómov molekuly**
- a) **fibrilárna štruktúra (vláknitá)** - kolagén, keratín, fibrín – nerozpustné vo vode!!!!
- b) **globulárna štruktúra (tvar klobka)** - membránové bielkoviny, fibrinogén, - rozpustné vo vode

Stabilizácia terciárnej štruktúry B:

- vodíkové väzby, iónové väzby, disulfidové väzby (napr. AMK cysteín)

4.KVARTÉRNA ŠTRUKTÚRA

- komplikovaná štruktúra, 3D, nemajú ju všetky bielkoviny
- pr. imunoglobulíny, hemoglobín, enzýmy

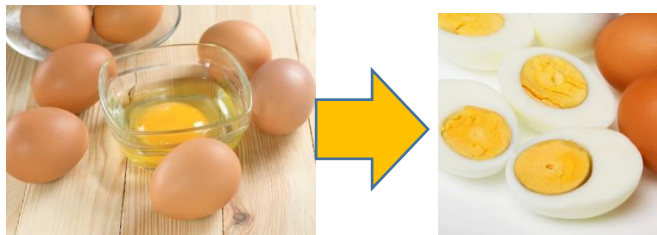
DENATURÁCIA

- **natívny stav** bielkoviny – konkrétna priestorová štruktúra, pri ktorej vykonáva bielkovina biologickú funkciu – sekundárna a terciárna štruktúra
  - **denaturácia** - porušenie pôvodnej štruktúry bielkovín – rozvinutie pôvodnej štruktúry
  - Pozor: primárna štruktúra ostáva zachovaná !!!
- môže byť spôsobená:
- a) **fyzikálnymi faktormi** (teplota, vysoký tlak, rôzne druhy žiarenia),
  - b) **chemickými faktormi** (činiteľmi – K, Z, soli ťažkých kovov, zmena pH...)
  - c) **mechanicky** – silným trepaním (bielkový sneh ☺ _____)

❖ **vratná** = _____ denaturácia

dochádza k renaturácii – obnoveniu pôvodnej štruktúry

❖ **nevratná** = _____ denaturácia

Praktický význam:

Prečo bielkoviny varíme? denaturované bielkoviny sú _____

Dôkazové reakcie bielkovín

- a) dôkaz peptidovej väzby - **biuretova reakcia**

⊖ bielkoviny + ⊖ NaOH (w=0,1) + ⊖ CuSO₄ (w=0,01) = **ružové až fialové sfarbenie**

Poznámka: pri nadbytku sa vyzráža modrý Cu(OH)₂

- b) **xantoproteínová reakcia** – k bielkovine prilejeme roztok zr. HNO₃ a zahrejeme

- xantos=žltý
- výsledkom je vyzrážanie (koagulácia) bielkoviny, čo sa prejaví žltým sfarbením

ZDROJE BIELKOVÍN:

Fytobielkoviny:

Zoobielkoviny:

Je správne vôbec nejst mäso alebo vajčka?

